

ततोऽसि वक्तादिप्रपे द्रुतं निःसारितो मया । आख्यातस्ते मया चात्मा दुर्ज्ञेयो हि सुरासुरैः । १८०६
 यावत्स भगवान्ब्रह्मा न बुध्येत महातपाः । तावत्त्वमिह विप्रर्षे विश्रब्धश्चर वै सुखं ।
 ततो विबुद्धे तस्मिंस्तु सर्वलोकपितामहे । एकीभूतो हि स्रक्ष्यामि शरीराणि दिजोत्तम ।
 आकाशं पृथिवी ज्योतिर्वायुःसलिलमेव च । लोके यच्च भवेच्छेषमिह स्थावरजङ्गमं ।

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ इत्युक्त्वाऽन्तर्हितस्तात सदेवः परमाद्भुतः । प्रजास्येमाः प्रपश्यामि विचित्रा विविधाः कृताः ।

एवं दृष्टं मया राजंस्तस्मिन् प्राप्ते युगक्षये । आश्चर्यं भरतश्रेष्ठ सर्वधर्मभृताम्बर । १८०७
 यः स देवो मया दृष्टः पुरा पद्मायतेक्षणः । स एष पुरुषव्याघ्रः सम्बन्धी ते जनार्दनः ।
 अस्मैव वरदानाद्धि स्मृतिर्न प्रजहाति मां । दीर्घमायुश्च कौन्तेय स्वच्छन्दमरणं मम ।
 स एष कृष्णो वार्ष्णेयः पुराणपुरुषो विभुः । आस्ते हरिरचिन्त्यात्मा क्रीडन्निव महाभुजः ।
 एष धाता विधाता च संहर्ता चैव शाश्वतः । श्रीवत्सवचा गोविन्दः प्रजापतिपतिः प्रभुः ।
 दृष्ट्वेमं वृष्णिप्रवरं स्मृतिर्मांमियमागता । आदिदेवमजं विष्णुं पुरुषं पीतवाससं । १८०८
 सर्वेषामेव भूतानां पिता माता च माधवः । गच्छध्वमेनं शरणं शरणं कौरवर्षभाः ।
 ॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एवमुक्ताश्च ते पार्था यमौ च भरतर्षभौ । द्रौपद्या सहिताः सर्वे नमस्कुरुर्जनार्दनं ।
 स चैतान् पुरुषव्याघ्र साम्ना परमवल्गुना । सान्त्वयामास मानार्हो मन्यमानो यथाविधि ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्वणि मार्कण्डेयसमाख्यापर्वणि मार्कण्डेयनारायणसंवादे एकोननवत्यधिकशतोऽध्यायः ॥ १८६ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ युधिष्ठिरस्तु कौन्तेयो मार्कण्डेयं महामुनिं । पुनः प्रच्छ सांम्राज्ये भविष्या जगतो गतिं ।

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ आश्चर्यभूतं भवतः श्रुतं नो वदताम्बर । मुने भार्गव यदृत्तं युगादौ प्रभवात्ययं । १८०९
 अस्मिन् कलियुगे त्वस्ति पुनः कौतूहलं मम । समाकुलेषु धर्मेषु किन्नु शेषं भविष्यति ।
 किंवीर्या मानवास्तत्र किमाहारविहारिणः । किमायुषः किंवसना भविष्यन्ति युगक्षये ।
 काञ्च काष्ठा समासाद्य पुनः सम्पत्स्यते कृतं । विस्तरेण मुने ब्रूहि विचित्राणीह भाषसे ।
 इत्युक्तः स मुनिश्रेष्ठः पुनरेवाभ्यभाषत । रमयन् वृष्णिशार्दूलं पाण्डुं च महानृषिः ।
 ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ शृणु राजन्मया दृष्टं यत्पुरा श्रुतमेव च । अनुभूतञ्च राजेन्द्र देवदेवप्रसादजं । १८१०
 भविष्यं सर्वलोकस्य वृत्तान्तं भरतर्षभ । कलुषं कालमासाद्य कथ्यमानं निबोध मे ।
 कृते चतुष्पात् सकलो निर्व्याजापाधिवर्जितः । वृषः प्रतिष्ठितो धर्मो मनुष्ये भरतर्षभ ।
 अधर्मपादविद्वस्तु त्रिभिरंशैः प्रतिष्ठितः । त्रेतायां द्वापरे ऽर्द्धेन व्यामिश्रो धर्म उच्यते ।
 त्रिभिरंशैरधर्मस्तु लोकानाक्रम्य तिष्ठति । तामसं युगमासाद्य तदा भरतसत्तम ।
 चतुर्थंशेन धर्मस्तु मनुष्यानुपतिष्ठति । आयुर्वीर्यमयो बुद्धिर्बलन्तेजश्च पाण्डव । १८११
 मनुष्याणामनुयुगं ह्रसतीति निबोध मे । राजानो ब्राह्मणा वैश्या शूद्राश्चैव युधिष्ठिर ।
 व्याजैर्धर्मश्चरिष्यन्ति धर्मवैतंसिका नराः । सत्यं संचेष्ट्यते लोके नरैः पण्डितमानिभिः ।
 सत्यहान्या ततस्तेषामायुरल्पं भविष्यति । आयुषः प्रचयादिद्यां न शक्यन्त्युपजीवितुं ।